

УДК 336.61

МАЗУР О. В., МАЗУР Д. В., МАЗУР Г. О.
Київський університет ринкових відносин

КОМУНАЛЬНА СФЕРА: СУТНІСТЬ, ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В статті розкрито сутність комунальної сфери, її роль та призначення. Надано трактування поетапного формування комунальної власності. Наведено склад житлово-комунальної сфери України. Показано взаємозв'язок державної стратегії фінансової підтримки комунальної сфери та функціональної стратегії фінансового забезпечення на рівні суб'єктів господарювання.

Ключові слова: оцінювання стратегії, податкове регулювання, амортизаційна політика, інфраструктура комунальної сфери, демонополізація сфери, тарифна політика.

MAZUR O. V., MAZUR D. V., MAZUR H. O.
Kyiv University of Market Relations

COMMUNAL AREA: NATURE, STAGES OF FORMATION, AND NEED OF FINANCIAL SUPPORT

In the article essence utilities sector, its role and purpose. Provided interpretation of formation of communal property. An warehouse housing and communal services of Ukraine. The relationship of the state strategy of financial support utilities sector and functional strategies at financial security entities.

Keywords: evaluation strategies, tax regulations, depreciation policy, infrastructure utilities sector, de-monopolization of the sphere, tariff policy.

Вступ

Велику роль в соціально-економічному розвитку України відіграє державне регулювання розвитку комунальної сфери, реалізація основних завдань якого спрямована на забезпечення ефективного її функціонування та економіки України в цілому.

Вітчизняна комунальна сфера знаходиться у важкому та занедбаному стані через неефективне використання основних засобів та фінансових ресурсів, так як всі отримані кошти спрямовані на задоволення поточних потреб.

Одним із актуальних питань сьогодення є створення сприятливих умов, за допомогою ефективних напрямів та інструментів, забезпечення сталого розвитку для підприємств комунальної сфери та подальшої інтеграції України в Європейський Союз.

Зволікання з реформуванням та розвитком комунальної сфери призводить до погіршення і так вкрай кризової ситуації, що характеризується відсутністю ринкових перетворень, закритістю та корумпованістю, погіршенням фінансово-майнового стану. На сьогодні важливим є ефективне функціонування діяльності підприємств комунальної сфери, забезпечення споживачів якісними послугами, перетворення її у високопрофесійну та енергоощадливу інституцію, що підвищить прибутковість та створить умови для економічного зростання суб'єктів комунальної сфери.

Питаннями розвитку комунальної сфери займалися Б. Беззубко, Л. Беззубко, А. Григорович, С. Єфімочкіна, Т. Качала, Ю. Лега, В. Полуянов, Н. Чечетова, А. Шамонова, І. Яремко та інші.

Експериментальна частина

Зародження фінансових відносин з приводу надання комунальних послуг можна віднести на часи існування Стародавньої Греції, де встановлювалась платня людині, яка постачала населення водою. З розвитком суспільства та укрупненням міст механізм фінансування комунальних послуг дещо змінювався та набував централізованого характеру [1].

Особливістю фінансового забезпечення комунальної сфери в перші періоди її виникнення було те, що існувало лише одне єдине джерело його наповнення – плата за надані послуги.

У радянській економічній літературі комунальну сферу традиційно тлумачили як найбільшу складову частину міського господарства, яка покликана забезпечити максимальне задоволення постійно зростаючих потреб населення в комунальних послугах [2].

Під комунальною сферою в українській економічній літературі прийнято вважати комплекс підприємств, установ та організацій, які обслуговують матеріально-побутові потреби населення [3].

Право комунальної власності в Україні почало здійснюватися з прийняттям постанови КМУ "Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю)" від 5 листопада 1991р. № 311, а згодом ще кількох постанов аналогічного характеру.

Формування комунальної власності проходило поетапно:

– у 1996–1997 рр. здійснювалась загальна передача об'єктів комунальної власності із державної

власності у власність територіальних громад;

– передача до комунальної власності природних ресурсів, корисних копалин місцевого значення, лісів, водоймищ, рослинного та тваринного світу, земельних ділянок здійснювалась після внесення змін до відповідних законодавчих актів у 1997–1998 рр.

Термін “комунальна власність” вживається як загальноприйнятий поряд із терміном “муніципальна власність” у багатьох зарубіжних країнах із розвинутими традиціями місцевого самоврядування [4].

Запровадження в Україні комунальної власності як власності корпоративної, недержавної означає створення таких економічних і фінансових основ місцевого самоврядування, які відповідають потребам ринкової економіки, об’єктивним законам її розвитку. Наслідком запровадження в Україні комунальної власності стало створення якісно нових економічних основ місцевого самоврядування, в тому числі з цього моменту органи місцевого самоврядування отримали власну юридично оформлену самостійну фінансово-економічну базу.

У комунальній власності не можуть знаходитися об’єкти власності, функціонування яких не пов’язано із наданням послуг територіальній громаді і спрямоване виключно на отримання прибутку, а також об’єкти, що за законодавством не можуть знаходитися у власності громадян.

Склад і перелік об’єктів майна комунальної власності самостійно визначається представницькими органами місцевого самоврядування в містах, селах, селищах та інших поселеннях з урахуванням, насамперед, тих об’єктів і майнових комплексів, які мають важливе значення для соціально-культурного та економічного розвитку відповідних поселень і надання послуг територіальній громаді.

До таких об’єктів належать підприємства теплопостачання, електропостачання, водопостачання та водовідведення, санітарної очистки території населених пунктів, їх благоустрою, озелененню та інженерного захисту, контори газового господарства, підприємства по ремонту комунальної техніки та ін. (рис. 1) [5].

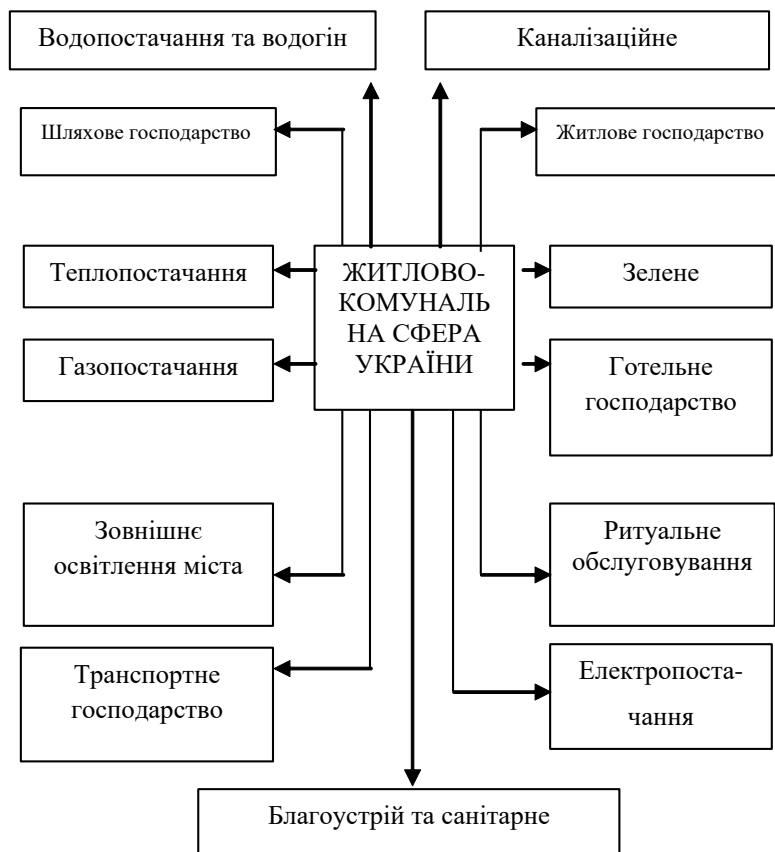

Рис. 1. Склад житлово-комунальної сфери України

Враховуючи особливості комунальної сфери, під фінансовим забезпеченням цієї сфери пропонується розуміти відносини щодо формування та розподілу фінансових ресурсів, що надійшли від споживачів комунальних послуг, банківських установ, контрагентів, державного та місцевих бюджетів для виконання покладених на неї завдань, підвищення ефективності функціонування суб’єктів господарювання цієї сфери.

Фінансове забезпечення та фінансовий стан суб’єктів господарювання комунальної сфери мають взаємний вплив, а отже з метою його покращення необхідно впроваджувати системний підхід при

формуванні фінансових ресурсів. Запровадження системного підходу у суб'єктів господарювання комунальної сфери дозволить враховувати вплив всіх елементів системи фінансового забезпечення на його обсяг, здійснювати диверсифікацію джерел фінансових ресурсів, а також впливати на здешевлення вартості фінансових ресурсів.

З метою підвищення ефективності фінансового забезпечення необхідно враховувати ряд факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які здійснюють на нього безпосередній вплив (рис. 2).

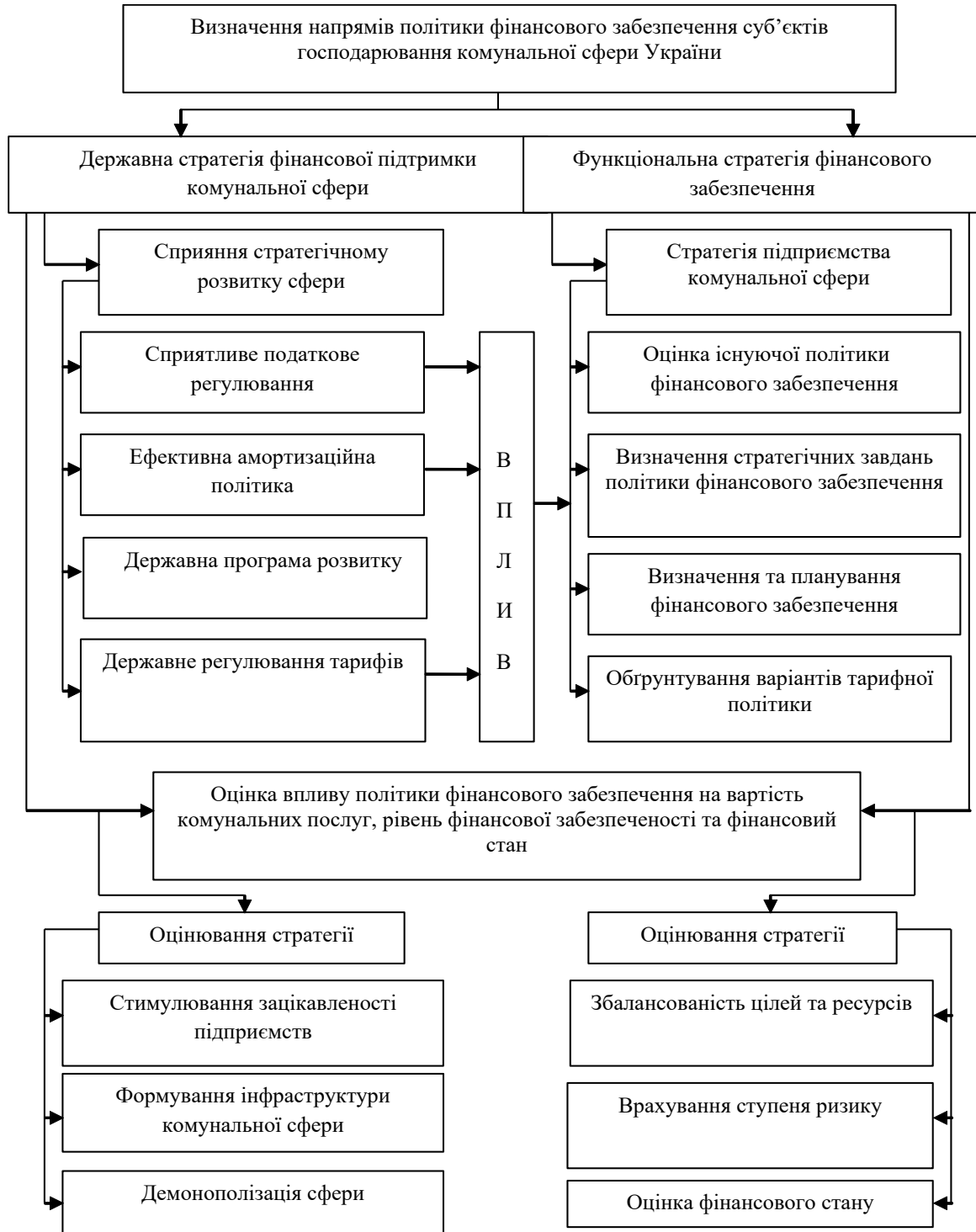

Рис. 2. Схема фінансового забезпечення комунальної сфери

Державна стратегія фінансової підтримки суб'єктів господарювання комунальної сфери спрямована на розробку сприятливого податкового законодавства та державної програми розвитку сфери, запровадження відповідної амортизаційної політики, здійснення державного регулювання тарифної політики.

Важливою умовою ефективного функціонування комунальної сфери в теперішніх умовах є пошук достатніх обсягів фінансових ресурсів, визначення джерел їх формування, оцінки впливу обраної політики фінансового забезпечення на фінансовий стан. Рациональне поєднання обсягів фінансових ресурсів з їх вартістю дозволяє створити відповідне фінансове забезпечення та покращити фінансовий стан суб'єктів господарювання комунальної сфери.

Під час обґрунтування політики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання комунальної сфери необхідно враховувати державну та функціональні стратегії фінансування. Такий комплексний підхід дозволить більш реально оцінити фінансові можливості підприємств в короткостроковій та довгостроковій перспективі. На рис. 3 відображено взаємозв'язок державної стратегії фінансової підтримки комунальної сфери та функціональної стратегії фінансового забезпечення на рівні суб'єктів господарювання.

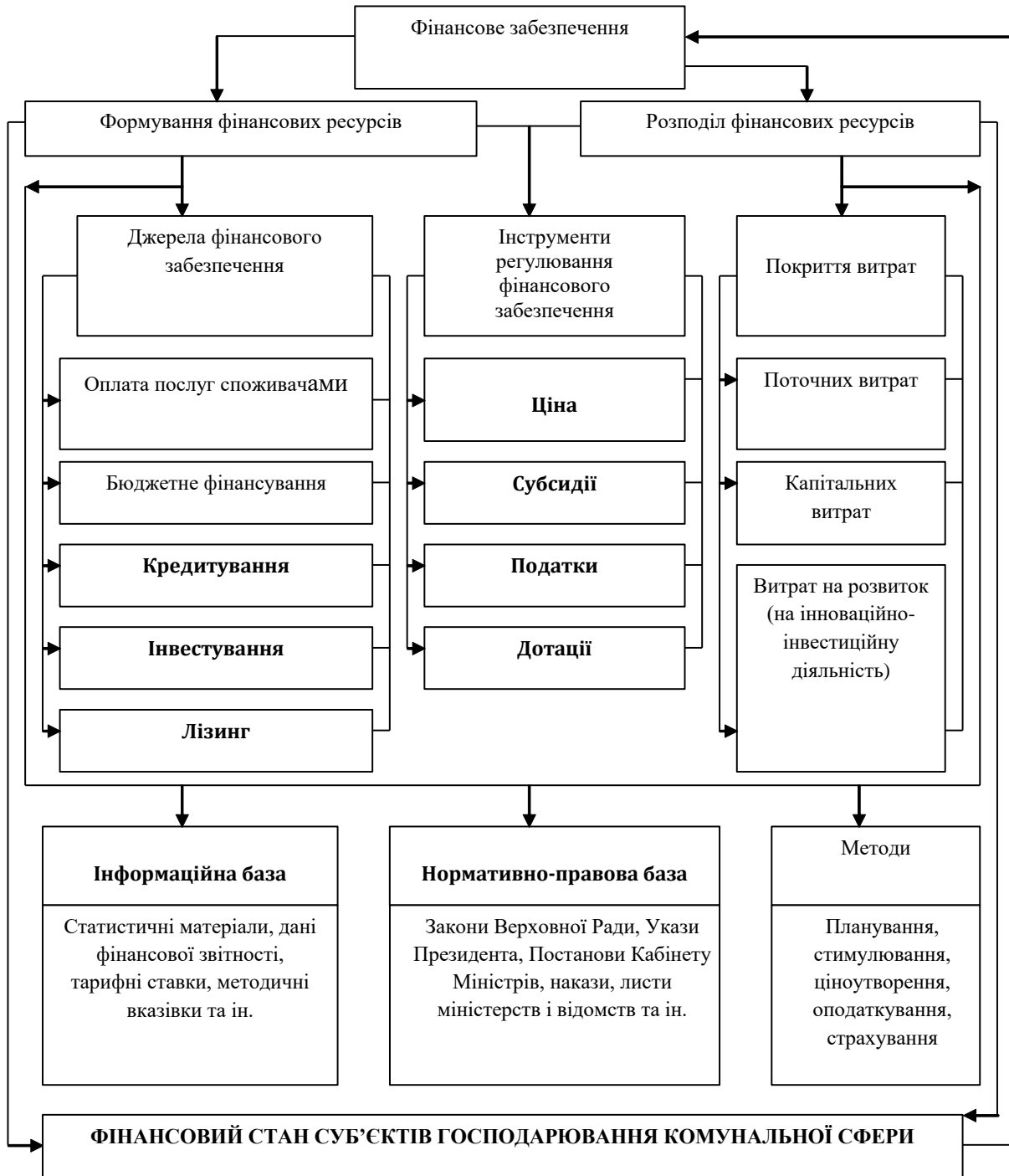

Рис. 3. Напрями політики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання комунальної сфери

Узгодження політики фінансового забезпечення на цих рівнях дозволить вплинути на фінансове забезпечення комунальної сфери в цілому та створити передумови для виходу з фінансової та техногенної

кризи. Реалізація будь-якого типу політики фінансового забезпечення потребує визначення кількісних параметрів, до яких відносяться: загальний обсяг фінансових ресурсів, структура джерел їх формування, вартість залучення, рівень тарифів на комунальні послуги та вплив обраної політики на показники фінансового стану суб'єктів господарювання.

Висновки. Дослідження сутності, структури та особливостей комунальної сфери дозволяє визначити його як соціально важливу сукупність видів діяльності, яка в повному обсязі забезпечує першочергові життєві потреби населення житлово-комунальними послугами, підприємств та організацій комунальними послугами, суттєво впливає на створення необхідних умов для ефективності та надійності функціонування господарського комплексу відповідно до встановлених нормативів і національних стандартів.

Враховуючи характерні та специфічні особливості комунальної сфери, її особливу соціальну значимість, встановлено її ґрунтовне значення для розвитку національної економіки в цілому.

Дослідження комунальної сфери як провідної ланки з життєзабезпечення економіки країни дозволило виділити ряд її функцій: виробництво послуг; розподіл і доведення комунальних послуг до споживачів; вдосконалення технологій і впровадження інновацій в сфері виробництва і надання послуг; фінансове забезпечення процесу виробництва і надання комунальних послуг; контроль за обсягами і якістю надання послуг; адміністрування процесу виробництва і надання послуг.

Література

1. Забаштанський М. М. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств комунального господарства / М. М. Забаштанський // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6 (48). – С. 25–29.
2. Козаченко Ю. П. Місцеві фінанси як важливий ресурс місцевого самоврядування: теоретичний підхід / Ю. Козаченко // Актуальні проблеми державного управління. – 2014. – № 1 (45). – С. 124–131.
3. Панкевич Л. В. Фінансове забезпечення потреб розвитку житлово-комунальної сфери / Л. В. Панкевич, В. І. Кардаш // Регіон. економіка. – 2010. – № 2. – С. 133.
4. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] : офіц. текст станом на 16.11. 2009 р. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036
5. Ковальова О. М. Формування, запровадження та розвиток комунальної власності в Україні / О. М. Ковальова // Теорія та практика державного управління : збірник наукових праць. – Харків, 2010. – Вип. № 1 (28). – С. 1–6.

Надійшла 07.11.2016; рецензент: д. е. н. Бондаренко В. М.